

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

WTO

Liberalizace obchodu službami

Liberalizace obchodu službami

1 Úvod

Služby jsou spolu se zbožím základními předměty směny, tedy obchodu¹. V dnešní době představují nejrychleji rostoucí odvětví světové ekonomiky. Sektor služeb není významný pouze pro rozvinuté země, jak by se na první pohled mohlo zdát. Pro rozvojové, tranzitivní a nejméně rozvinuté ekonomiky je obchod službami novou příležitostí, jak zvýšit svou účast v mezinárodním obchodu a diverzifikovat svůj vývoz.

Odvětví služeb velice výrazně ovlivňuje i obchod zbožím. Nebude-li mít dodavatel zboží kvalitní dopravní systémy, bankovníctví či například účetnictví, nebude konkurenceschopný v globálním světě. Navíc na trzích s nedostatečnou nabídkou může být dovoz základních služeb stejně důležitý jako dovoz základních komodit.

2 Význam obchodu službami

Služby tvoří významnou položku v HDP národních ekonomik, u vyspělých zemí i přes 70 %. Ovšem podíl služeb na mezinárodním obchodu, z pohledu absolutní hodnoty (*trade in value*), je poměrně malý (zhruba jedna čtvrtina), což je dáno tím, že služby jsou značně vázány lokalitou jejich produkce a dodávání. Pokud ale vezmeme v úvahu mezinárodní obchod službami v přidané hodnotě (*trade in value added*), což je v poslední době trendem, zjišťujeme, že služby mají vysokou přidanou hodnotu, a tím pádem se výrazně zvyšuje jejich podíl na statistikách mezinárodního obchodu (podle některých zdrojů se poměr obchodu službami a zbožím v tomto ohledu vyrovnává).

Prekvapivě však až do začátku roku 1995, kdy vstoupila v platnost Všeobecná dohoda o obchodu službami (General Agreement on Trade in Services, dále jen GATS)², neexistoval právní rámec upravující mezinárodní obchod službami ani neprobíhala žádná mnohostranná jednání o službách. Přitom potenciální výhody liberalizace obchodu službami jsou přinejmenším stejně velké, jako v sektoru zboží.

Během poslední hospodářské a finanční krize (od roku 2008) se navíc ukázalo, že obchod službami je relativně stabilní. Usuzujeme tak podle nižší míry poklesu objemu obchodu a rychlejšího zotavení z krize. Na základě této zkušenosti mnohé země začlenily podporu obchodu službami do svého plánu obnovy po krizi a prorůstové strategie.³

3 Služby – definice a sektorové dělení

Přestože jsou služby neoddělitelnou součástí obchodu, je poměrně těžké je přesně definovat. V rámci Světové obchodní organizace (World Trade Organization, dále jen WTO), konkrétně ve Všeobecné dohodě o obchodu službami, není ukotvena přesná definice služeb jako takových. Z ekonomického hlediska se často uvádí, že služby jsou druhem hospodářské nehmotné činnosti, nelze je skladovat ani přepravovat, nepromítají se do vlastnictví, okamžitě podléhají zkáze a jsou spotřebovávány v místě prodeje. Někdy je

¹Vysvětlení gramatického tvaru: Verze „liberalizace obchodu službami“ je tvar používaný především v dřívějších časech a je stále správný, na Pražském studentském summitu se v rámci WTO ustáleně používá tento tvar. Verze „liberalizace obchodu se službami“ je též správný, ovšem na Pražském studentském summitu jej ustáleně nepoužíváme.

²Originální znění smlouvy dostupné na: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm.

³Global importance of services. UNCTAD. Global Services Forum [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/conferences/gsf/2013/pages/importance-of-services.aspx>.

těžké identifikovat službu, protože je úzce spojená se zbožím, například diagnóza a podávání léku.⁴ Členové WTO obecně uznávají a používají klasifikační systém, který je složen z 12 hlavních sektorů služeb, dále se dělících na 160 subsektorů (viz dokument MTN.GNS/W/120 z 10. 6. 1991.⁵) Služby se tedy dělí na:

- obchodní služby (včetně profesionálních služeb a počítačových služeb);
- komunikační služby;
- stavební a související inženýrské služby;
- distribuční služby;
- vzdělávací služby;
- ekologické služby;
- finanční služby (včetně pojišťovnictví a bankovníctví);
- zdravotní (myšleno, se zdravím související) a sociální služby;
- turistika a cestovní ruch;
- rekreační, kulturní a sportovní služby;
- dopravní služby;
- ostatní služby (jinde nezařazené).

Díky tomuto dělení může být jakýkoliv sektor zahrnut v listině závazků člena se specifickým přístupem na trh a národním zacházením. Každý člen již takový seznam předložil v rámci GATS, existují pochopitelně i dočasné výjimky.⁶

4 Všeobecná dohoda o obchodu službami

GATS je první, a zatím jedinou, multilaterální dohodou zaměřující se na obchod službami v rámci WTO. Vznikala v době Uruguayského kola jednání mezi lety 1986 – 1994 a právoplatně ji lze považovat za jeden z největších úspěchů tohoto kola. V platnost vešla v roce 1995, tedy spolu se vznikem Světové obchodní organizace. Protějškem GATS je Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Trade and Tariffs, dále jen GATT), která vznikla téměř o půl století dříve (1947, roku 1994 byla reformována) a uprvovala obchod zbožím.⁷

⁴Services. WEBFINANCE, Inc. *Business Dictionary* [online]. 2013 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/services.html>. Service. WEBFINANCE, Inc. *InvestorWords* [online]. 2013 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: <http://www.investorwords.com/6664/service.html>.

⁵Originální znění: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/mtn_gns_w_120_e.doc.

⁶Basic Purpose and Concepts: Scope and application. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s4p1_e.htm.

⁷Basic Purpose and Concepts: Historical Background. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s1p1_e.htm.

GATS patří stejně jako Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT 1994) a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, dále jen TRIPS)⁸ k základním smluvním pilířům WTO.⁹

Signatáři této smlouvy jsou všichni členové WTO a mají povinnost převzít veškeré závazky z této smlouvy vyplývající, tzn. bez ohledu na politické postoje svého státu ji musí respektovat.¹⁰

Dohoda obsahuje tři části. První část je zaměřena na všeobecné povinnosti a pravidla obchodu, ve druhé části nalezneme přílohy zabývající se pravidly obchodu pro specifické sektory služeb a ve třetí části jsou individuální závazky jednotlivých členů k poskytnutí přístupu na své trhy včetně oblastí, kde země dočasně neuplatňuje doložku nejvyšších výhod a princip nediskriminace.

Příspěvek GATS světovému obchodu službami spočívá na dvou hlavních pilířích. Těmi jsou zajištění větší transparentnosti a předvídatelnosti příslušnými pravidly a předpisy a podpora postupné liberalizace dalšími koly obchodních jednání.¹¹

4.1 Zjednodušený přehled částí GATS

4.1.1 Část I – Působnost a definice

Článek I – Působnost a definice

Definice obchodu službami má čtyřrozměrný charakter, a to v závislosti na územní přítomnosti dodavatele a spotřebitele služeb v době transakce. Podle čl. I se obchodem službami rozumí dodávka služby v takzvaných čtyřech módech:

- a) Mód 1 – Přeshraniční obchod, tzn. dodávka služby z území jednoho členského státu na území jakéhokoliv jiného členského státu.
- b) Mód 2 – Spotřeba v cizině, tzn. dodávka služby na území jednoho členského státu spotřebiteli služby kteréhokoliv jiného členského státu.
- c) Mód 3 – Obchodní přítomnost tzn. dodávka služby poskytovatelem služby jednoho členského státu skrze komerční přítomnost na území jakéhokoliv jiného členského státu.
- d) Mód 4 – Přítomnost fyzických osob, tzn. dodávka služby poskytovatelem služby z jednoho členského státu prostřednictvím přítomnosti fyzických osob na území kteréhokoliv jiného členského státu.

Pro potřeby této smlouvy zahrnují služby jakoukoliv službu ve kterémkoliv sektoru, kromě služeb dodávaných při výkonu státní moci, což jsou jakékoliv služby, které nejsou dodávány na komerčním základě či na základě soutěže.¹²

⁸Originální znění dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/t_agm0_e.htm.

⁹Základní informace k WTO a DDA. CZECHTRADE. BusinessInfo [online]. 2010 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-informace-k-wto-a-dda-7186.html>.

¹⁰Introduction. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/intro1_e.htm.

¹¹Basic Purpose and Concepts: Basic Purpose. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/cis2p1_e.htm.

¹²URUGUAY ROUND AGREEMENT: General Agreement on Trade in Services. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm.

4.1.2 Část II – Všeobecné povinnosti a pravidla

Článek II – Zacházení podle nejvyšších výhod

Zacházení podle nejvyšších výhod (Most-Favoured-Nation Treatment, dále jen MFN) je princip, který je základním kamenem mnohostranného obchodního systému. Obchodní partneři se za normálních okolností nesmí diskriminovat, tedy pokud jeden člen WTO například sníží celní sazbu na nějaký produkt jinému členu WTO, musí automaticky udělat totéž vůči ostatním členům WTO. V rámci tohoto článku GATS však mohou členové udržovat opatření, která jsou s MFN neslučitelné, ovšem za podmínky že je toto zapsáno v „Příloze o zproštění závazků podle článku II“.

Článek III – Transparentnost

Členové mají podle tohoto článku povinnost bezodkladně zveřejnit veškerá obecně závazná opatření, která se týkají nebo se zaměřují na působení GATS. Alespoň jednou ročně musí informovat Radu pro obchod službami (Council for Trade in Services, dále jen Rada) o změnách či zavedení nových právních předpisů týkající se obchodu službami. Dále mají členové povinnost odpovídat na žádosti kteréhokoliv člena týkající se právních předpisů a specifických informací o obchodu službami a v neposlední řadě může jakýkoliv člen informovat Radu o opatřeních jiného člena týkající se působení GATS.

Článek IV – Vzrůstající účast rozvojových zemí

Předpokládá se, že účast rozvojových a nejméně rozvinutých zemí v obchodu službami bude nadále vzrůstat, proto je vhodné nezamezovat jejich rozvoji. V tomto článku se pojednává o tom, že rozvinuté země, popř. i ostatní členové, budou rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím umožňovat lehčí přístup na své trhy v sektorech, které jsou předmětem jejich vývozního zájmu, podporovat jejich konkurenceschopnost, pomáhat v přístupu k informačním sítím aj.

Článek V – Hospodářská integrace

GATS umožňuje členům vstupovat do dohod o ekonomické integraci, vzájemném uznávání regulačních norem, osvědčení či plné integraci pracovních trhů. Ovšem za určitých podmínek, jako například, že dohoda bude přispívat ke snížení úrovně překážek v obchodu, má podstatné sektorové krytí, zabezpečuje neuplatňování nebo odstranění veškeré diskriminace atd. Členové, kteří jsou stranami jakékoliv další dohody týkající se obchodu službami, musí bezodkladně oznámit tuto dohodu Radě, poskytnout jí patřičné informace a pravidelně informovat o provádění dohody.

Článek VI – Domácí regulace

V dohodě GATS se jasně rozlišuje mezi domácími regulacemi a opatřeními podléhajícími liberalizaci obchodu. Na jedné straně se výslovně uznává právo členů na prosazování domácích politických cílů prostřednictvím regulací. Na druhou stranu GATS podporuje postupnou liberalizaci zahrnující rozšiřování nebo zlepšení stávajících závazků týkajících se přístupu na trh a národního zacházení. Každý člen by měl v sektorech, ve kterých byly přijaty specifické závazky, zajistit, že opatření budou rozumná, objektivní, nestranná a nebudou příliš brzdit nebo blokovat dodávku služeb.

Článek VII – Uznání

Tento článek hovoří o udělování licencí, povolení či osvědčení dodavatelům služeb. To je pochopitelně v rukou členů WTO a jejich obchodní politiky. GATS je ovšem směřuje k tomu, aby udělování licencí či osvědčení nebylo výraznou překážkou obchodu. Důrazně se apeluje na nediskriminaci a snahu harmonizace uznávání. Aby bylo uznávání co nejvíce transparentní, musí členové informovat Radu o přijetí nových opatření, o zahájení jednání o dohodě s jinými členy atd. tak, aby ostatní členové měli přiměřenou příležitost projevit zájem.

Článek VIII – Monopoly a výhradní dodavatelé služeb

Monopoly ani výhradní dodavatelé služeb nejsou podle GATS zakázáni. Členové hlásí Radě dostatečně dopředu udělení monopolních práv. Člen zajistí, aby monopolní dodavatel nezneužil svého monopolního postavení k jednání na jeho území způsobem neslučitelným se závazky vyplývajícími ze smlouvy GATS.

Článek IX – Obchodní praktiky

Pokud má nějaký člen podezření, že dodavatel používá praktiky potlačující soutěž, tedy omezující obchod (vyjma těch vztahujících se k článku VIII), má možnost podat žádost o zahájení konzultací s odpovědným členem s cílem odstranit tyto praktiky. Předpokládá se spolupráce, otevřenost a důvěra mezi členy.

Článek X – Nouzová ochranná opatření¹³

Obsah tohoto článku je již neaktuální. a to z toho důvodu, že ustanovení v odstavci 2 (týkající se možnosti pozměnit či odvolat specifický závazek) se přestala uplatňovat tři roky po datu vstupu Dohody o WTO v platnost.

Článek XI – Platby a převody

Člen nebude uplatňovat omezení mezinárodních převodů a plateb u běžných transakcí, vztahujících se k jeho specifickým závazkům (výjimkou okolnosti v článku VII). a žádná ustanovení GATS se nedotknou práv či závazků členů Mezinárodního měnového fondu (International Monetary Fund).

Článek XII – Omezení na ochranu platební bilance

Pokud člen má, či mu hrozí, vážné potíže v oblasti platební bilance a vnější finanční situace, může přijmout nebo udržovat omezení obchodu službami, u kterého převzal specifické závazky. Ovšem musí být splněny podmínky, jako například že omezení nebudou diskriminovat členy, že budou dočasná a postupně se odstraňovat atd.

Článek XIII – Vládní zakázky

Zde je stručně řečeno, že články II, XVI a XVII se nevztahují na právní předpisy, kterými se řídí obstarávání služeb vládními orgány nakupovaných pro vládní účely.

Článek XIV – Všeobecné výjimky

Tento článek obsahuje všeobecné i bezpečnostní výjimky. Nic v GATS nebude vykládáno tak, aby které-mukoliv členu bránilo v přijetí nebo provádění opatření potřebných například pro ochranu života či zdraví lidí, zvířat, rostlin; ochrany soukromí jednotlivců nebo podávání informace, která by odporovala hlavním bezpečnostním zájmům.

Článek XV – Subvence

Subvence zakázané nejsou, ale členové zároveň uznávají, že mohou mít negativní účinky na obchod službami. Proto se zavázali k jednáním s cílem vypracovat potřebná mnohostranná pravidla, aby bylo těmto rušivým účinkům zabráněno. V úvahu se mají vzít i rozvojové země a potřeba pružnosti v této oblasti.

¹³Nouzová ochranná opatření jsou definována jako „nouzové akce“ s ohledem na zvýšení dovozu určitých produktů, pokud tyto produkty způsobily nebo hrozí způsobení vážné újmy na domácí průmysl. Příkladem může být kvantitativní omezení dovozu nebo například pozastavení závazků (http://www.wto.org/english/tratop_e/safeg_e/safeg_info_e.htm).

4.1.3 Část III – Specifické závazky

Článek XVI – Přístup na trh

Každý člen poskytne službám a dodavatelům služeb jakéhokoliv jiného člena zacházení neméně výhodné než zacházení možné podle závazků, omezení a podmínek uvedených v jeho listině specifických závazků. Člen nebude udržovat nebo přijímat omezení počtu dodavatelů služeb, omezení celkové hodnoty transakcí ve službách, omezení celkového počtu operací ve službách či produkce, omezení celkového počtu fyzických osob (které mohou být zaměstnány v určitém sektoru), omezení účasti cizího kapitálu a opatření vyžadující specifický právní subjekt. Omezení, vyjma počtu fyzických osob a specifického právního subjektu, nejsou nutně diskriminační. To znamená, že mohou být dotčeni jak vnitrostátní tak zahraniční služby nebo poskytovatelé služeb.

Článek XVII – Národní zacházení

Národní zacházení znamená absenci všech diskriminačních opatření, která mohou změnit podmínky hospodářské soutěže v neprospěch zahraničních služeb nebo poskytovatelů služeb oproti domácím. Povinnost národního zacházení platí bez ohledu na to, zdali je uděleno cizím službám či dodavateli služeb formálně totožné nebo formálně odlišné zacházení. Důležité je, aby byly poskytovány rovné příležitosti soutěžit.

Článek XVIII – Dodatečné závazky

Členové si mohou dohodnout (a zapsat do listiny) závazky ve vztahu k opatřením, které se dotýkají obchodu službami, ale nepodléhají zápisu do listiny podle článku XVI a XVII.

4.1.4 Část IV – Postupná liberalizace

Článek XIX – Jednání o specifických závazcích

Zde je ve čtyřech bodech nastíněno, jak by měla dále pokračovat liberalizace obchodu službami po formální stránce a způsob dalšího vyjednávání.

Článek XX – Listiny specifických závazků

Tento článek popisuje co všechno a kam v listině mají členové zapsat. Listiny specifických závazků budou připojeny k dohodě GATS a budou tvořit její nedílnou součást.

Článek XXI – Změna listin

Uvádí procedurální pravidla změn listin členů.

4.1.5 Část V – Institucionální ustanovení

Článek XXII – Konzultace

Každý člen je povinen se s porozuměním zabývat námitkami jiných členů, které se dotýkají působnosti GATS, a poskytnout příležitost pro konzultace. Na takovéto konzultace se použije Ujednání o řešení sporů (Dispute Settlement Understanding, dále jen DSU). Rada pro obchod službami nebo Orgán pro řešení sporů (Dispute Settlement Body, dále jen DSB) mohou na žádost člena konzultovat s jiným členem jakoukoliv záležitost, kde konzultace v rámci DSU nestačila.

Článek XXIII – Řešení sporů a výkon rozhodnutí

Pokud člen dospěje k názoru, že jiný člen neplní své povinnosti nebo specifické závazky podle GATS, může se dovolat DSU a spor bude vyřešen na půdě DSB.

Článek XXIV – Rada pro obchod službami

Zde jsou zmíněny funkce a složení Rady.

Článek XXV – Technická spolupráce

Pojednává o pomoci rozvojovým zemím ze strany Sekretariátu WTO, o které rozhoduje Rada pro obchod službami. Zároveň mohou využít i služby styčných kanceláří.

Článek XXVI – Vztahy s jinými mezinárodními organizacemi

Generální rada WTO vytvoří vhodná opatření pro konzultace a spolupráci s OSN a jejími odbornými organizacemi.

4.1.6 Část VI – Závěrečná ustanovení

Článek XXVII – Odepření výhod

Uvádí možnosti odepření výhod.

Článek XXVIII – Definice

Podává vysvětlení a upřesnění obrátů použitých v dohodě.¹⁴

4.2 Přílohy GATS

4.2.1 Příloha o zproštění ze závazků podle článku II

Příloha stanoví podmínky, za kterých je člen při vstupu GATS v platnost (nebo pro přistupující členy od data jejich přistoupení) zproštěn základní povinnosti principu zacházení podle nejvyšších výhod. Tato výjimka by neměla platit déle než deset let.

4.2.2 Příloha o pohybu fyzických osob, dodávající služby podle dohody

Zde je objasněno, že působnost GATS se nevztahuje na opatření týkající se osob, které usilují o vstup na pracovní trh, a ani opatření upravující občanství, trvalý pobyt nebo trvalé zaměstnání. Právo členů kontrolovat vstup nebo dočasný pobyt díky vízu zůstává nedotčený.

4.2.3 Příloha o službách v letecké dopravě

Mezinárodní letecká doprava se z velké části řídí ujednáním v rámci Chicagské úmluvy. Tato příloha vylučuje opatření týkající se leteckých provozních práv a služby přímo související z oblasti působnosti GATS. Totéž platí pro opravy a údržby letadel, prodeje a marketing dopravních služeb a počítačové rezervační systémy. Dále je zde uložena povinnost Radě pro obchod službami, že musí pravidelně nejméně každých pět let přezkoumávat vývoj v tomto sektoru služeb a posoudit možnost rozšíření GATS i pro toto odvětví.

¹⁴URUGUAY ROUND AGREEMENT: General Agreement on Trade in Services. World Trade Organization [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm.

4.2.4 Příloha o finančních službách

Přílohy o finančních službách jsou dvě. Finanční sektor hraje zásadní roli v celkové ekonomické stabilitě. Vlády velice pečlivě regulují banky, pojišťovny a další poskytovatele finančních služeb. Příloha především objasňuje některé ze základních ustanovení GATS, které se na tento sektor vztahují. Ústředním prvkem je přijímání opatření z důvodu obezřetnosti. V podstatě to znamená, že členové WTO mají možnost přijímat opatření na ochranu investorů, vkladatelů, držitelů pojistek atd. Dále je uveden rozsah služeb dodávaných při výkonu vládní moci a přehled definic, které jsou relevantní pro toto odvětví.

4.2.5 Příloha o jednáních o námořních dopravních službách

Tato příloha zajišťuje pokračování neuplatňování doložky nejvyšších výhod v oblasti námořní dopravy pro ty členy, kteří ještě nepřevzali specifické závazky v tomto sektoru.

4.2.6 Příloha o telekomunikacích

Zde je bráno v úvahu, že telekomunikace mají zvláštní úlohu, protože nejsou pouze samostatným sektorem, ale výrazně zasahují prakticky do všech sektorů služeb. Jsou vymezeny podmínky pro přístup a využití veřejných telekomunikačních sítí a služeb. Kdykoliv jsou telekomunikace uvedeny na listině člena, musí být se všemi zahraničními dodavateli v tomto sektoru zacházeno přiměřeně a nediskriminačně na základě využívání všech veřejných telekomunikačních služeb, jako jsou telefony, pronajaté linky nebo přenos dat. V příloze jsou vymezena i práva zahraničních telekomunikačních uživatelů, k nimž patří například právo nákupu nebo pronájmu vybavení a příslušenství pro připojení do veřejné sítě, připojení do soukromého okruhu veřejným systémem atd. Dále se zde projevuje i snaha podporovat technickou spolupráci mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, zajištění mezinárodní standardizace a zajištění kompatibility (dosažení spojitelnosti) a interoperability (dosažení součinnosti) sítí a služeb.¹⁵

4.2.7 Příloha o jednáních o základních telekomunikacích

Článek II a příloha o zproštění ze závazků vstoupí v platnost pro základní telekomunikace k datu provádění (podle Ministerského rozhodnutí) nebo v případě neúspěchu k datu v závěrečné zprávě negociační skupiny o základních telekomunikacích.¹⁶

5 Trh služeb

5.1 Historie vývoje

Přestože obchod službami rostl, dlouho byla zpochybňována potřeba mnohostranné dohody upravující oblast služeb. Velké sektory služeb (jako například hotelnictví, pohostinství či osobní služby) byly považovány za tradiční činnosti v domácnostech, které nelze uplatnit v koncepci obchodní politiky. Další sektory od železniční dopravy po telekomunikace byly klasicky považovány za vlastnictví státu a podléhaly kontrole

¹⁵Main Building Blocks: Agreement, Annexes, and Schedules: Basic Structure of the GATS. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c2s1p1_e.htm.

¹⁶URUGUAY ROUND AGREEMENT: Annex 1B: General Agreement on Trade in Services. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_02_e.htm.

vlády. Za zdravotnictví či školství byla taktéž odpovědná vláda. Panovalo přesvědčení, že tyto sektory musí být pevně regulovány kvůli jejich významu pro sociální integraci a soudržnost.

Ovšem na druhou stranu některé sektory, jako mezinárodní finančníctví a námořní doprava, byly velice volné a přístupné po staletí. Ostatní sektory služeb prošly zásadními regulačními a technickými změnami v posledních desetiletích. Byly více otevřeny soukromému vlastnictví či spoluvlastnictví a došlo ke snížení stávajících překážek vstupu na trh.

Od 80. let minulého století začal výrazně růst obchod službami a rostl mnohem rychleji než obchod zbožím. Vznikem a rozšířením internetu se naskytly nové mezinárodně obchodovatelné produkty, došlo k odstranění bariéry vzdálenosti a celkovému zrychlení růstu a zefektivnění obchodu službami. Po této komunikační revoluci se změnil i postoj k vytvoření mnohostranné dohody upravující obchod službami. V Uruguayském kole jednání se podařilo dojednat právní rámec pro obchod službami (GATS), který vešel v platnost se vznikem WTO v roce 1995, ovšem je poměrně benevolentní a poměrně široce pojatý. Členové se však zavázali, že danou otázku budou dále projednávat.

Objem obchodovaných služeb stále velice rychle rostl, mezi lety 1990 a 2000 vzrůstal export služeb v rozvojových zemích (skládajíc se hlavně z cestovního ruchu a souvisejících služeb) o 3 % ročně rychleji než export vyspělých zemí (na základně platební bilance).¹⁷

Na zvláštním zasedání Rady o obchodu službami byla 25. 2. 2000 oficiálně zahájena nová mnohostranná jednání o službách a ta byla následně zařazena do kola ministerských jednání z Dauhá (od r. 2001). Celkově se jednání skládají ze dvou částí. První fází je „Tvorba pravidel“, členové projednají nová pravidla pro obchod službami, konkrétně se dotýkající subvencí, dotací a veřejných zakázek. V druhé fázi „Žádosti a nabídky“ projednají další přístup na trh. První fáze probíhá ve výborech služeb v rámci pracovních skupin pro pravidla a dohodu GATS. Jednání druhé fáze se koná na zvláštních zasedáních Rady o obchodu službami. Současně Rada přezkoumává i výjimky v doložce nejvyšších výhod či přílohy o leteckých dopravních službách.¹⁸

V březnu 2001 schválila Rada na mimořádném zasedání hlavní směry a postupy pro jednání o obchodu službami, týkající se především článků IV a XIX (vzrůstající účast rozvojových zemí a jednání o specifických závazcích).

Hlavními cíli a principy je postupná liberalizace (jak je zakotveno v GATS), přiměřená pružnost pravidel pro rozvojové země se zvláštní prioritou pro nejméně rozvinuté země a zaměření se na potřeby malých a středních dodavatelů služeb (zejména v rozvojových zemích). Žádné sektory nebo módy nejsou vyloučeny z působnosti. Zvláštní pozornost je třeba věnovat exportním zájmům rozvojových zemí. Jednání mají zahrnovat i diskuzi o odstranění stávajících výjimek z doložky nejvyšších výhod tak, aby bylo zajištěno rovné zacházení mezi všemi členy WTO. Dále se má jednat o revizi pravidel pro vnitrostátní regulaci (článek VI), o nouzových ochranných opatřeních (článek X), o veřejných zakázkách (článek XIII) a subvencích (článek XV). Nejméně rozvinuté země jsou vyzývány, aby uvedly své prioritní oblasti a módy tak, aby bylo možné na ně brát ohled.¹⁹

5.2 Aktuální situace

Ačkoliv byla v roce 2000 zahájena nová jednání o službách, nedošlo k pokroku v liberalizaci, a jednání ve WTO jsou odsouvána. Výjimkou je zhruba 19 zemí²⁰ spolu s Evropskou unií odhodlaných poměrně

¹⁷Basic Purpose and Concepts: Historical Background. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s1p1_e.htm.

¹⁸Services negotiations formally launched. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/news_e/news00_e/servfe_e.htm.

¹⁹SERVICES: NEGOTIATIONS: Negotiating mandates. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/nego_mandates_e.htm.

²⁰Austrálie, Kanada, Kolumbie, Kostarika, Hongkong, Izrael, Japonsko, Mexiko, Nový Zéland, Norsko, Pákistán, Peru, Jižní Korea, Švýcarsko, Tchaj-wan, Penghu, Kinmen a Matsu, Turecko, Spojené státy americké (<http://www.ustr.gov/about-us/press->

výrazně liberalizovat obchod službami. Tyto země vydaly v červnu 2012 prohlášení, že jsou připraveny vstoupit do „nové fáze jednání“ se snahou o intenzivnější liberalizaci. Dokonce se budou snažit vytvořit novou vícestrannou dohodu.²¹ Problémem je, že tato jednání probíhají mimo půdu WTO. Iniciativní skupina vybízí ostatní členy k zapojení, ti se však zdráhají. Zatím bohužel nemáme žádný hmatatelný výsledek těchto jednání.

6 Závěr

Problematika obchodu službami je velice komplexní a dynamicky se rozvíjející zejména v posledních pár desetiletích. Proto je potřeba urychlit a zefektivnit jednání o službách. Hlavní výzvou v jednáních o obchodu službami je přezkoumání pravidel v GATS (možnost zlepšení). Každý člen by měl také revidovat svoji listinu závazků v zájmu liberalizace, nabízí se otázka pohybu fyzických osob dodávajících služby a v neposlední řadě by měli členové směřovat k tzv. signalizační konferenci²².

7 Seznam doporučených a rozšiřujících zdrojů

1. Oficiální stránky WTO

<http://www.wto.org/>

Velice doporučuji pracovat výhradně s oficiálním webem WTO, kde najdete veškeré potřebné informace ohledně Světové obchodní organizace.

2. Oficiální stránky OECD, UNCTAD

<http://www.oecd.org/>, <http://unctad.org/>

Vhodné je se podívat i na oficiální stránky OECD, UNCTAD či dalších mezinárodních organizací, kde naleznete statistiky či odborné články o mezinárodně-ekonomických otázkách.

3. Listiny závazků členů WTO (vyhledávač)

http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_commitments_e.htm

4. Úplné znění GATS

http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm

[office/press-releases/2012/july/wto-members-announce-new-phase-in-services-talks%20](http://www.wto.org/office/press-releases/2012/july/wto-members-announce-new-phase-in-services-talks%20)).

²¹WTO Members Announce New Phase in Services Talks -- United States Among Robust, Diverse Group Exploring Negotiations in Geneva. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2012/july/wto-members-announce-new-phase-in-services-talks%20>.

²²Setkání členů WTO za účelem signalizace jejich ofenzivních zájmů (sektory, kde nějaká země chce dosáhnout přístupu na jiné trhy, protože je konkurenceschopná), dále toho co mohou proti tomu nabídnout (něco nad rámec stávajících závazků) a také signalizace defenzivních zájmů (oblasti, kde nehodlá ustupovat).

8 Seznam použité literatury

Basic Purpose and Concepts: Basic Purpose. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s2p1_e.htm.

Basic Purpose and Concepts: Historical Background. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s1p1_e.htm.

Basic Purpose and Concepts: Scope and application. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c1s4p1_e.htm.

GATS: Facts and fiction: Introduction. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gats_factfiction1_e.htm.

Global importance of services. *UNCTAD Global Services Forum* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/conferences/gsf/2013/pages/importance-of-services.aspx>.

Introduction. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/intro1_e.htm.

Main Building Blocks: Agreement, Annexes, and Schedules: Basic Structure of the GATS. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/cbt_course_e/c2s1p1_e.htm.

Services negotiations formally launched. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/news_e/news00_e/servfe_e.htm.

Services. WEBFINANCE, Inc. *Business Dictionary* [online]. 2013 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/services.html>.

Service. WEBFINANCE, Inc. *InvestorWords* [online]. 2013 [cit. 2013-07-22]. Dostupné z: <http://www.investorwords.com/6664/service.html>.

SERVICES: NEGOTIATIONS: Negotiating mandates. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/nego_mandates_e.htm.

URUGUAY ROUND AGREEMENT: General Agreement on Trade in Services. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm.

URUGUAY ROUND AGREEMENT: Annex 1B: General Agreement on Trade in Services. *World Trade Organization* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_02_e.htm.

WTO Members Announce New Phase in Services Talks -- United States Among Robust, Diverse Group Exploring Negotiations in Geneva. *Office of the United States Trade Representative* [online]. 2013 [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2012/july/wto-members-announce-new-phase-in-services-talks%20>.

Základní informace k WTO a DDA. CZECHTRADE. *BusinessInfo* [online]. 2010 [cit. 2013-07-23]. Dostupné

Z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-informace-k-wto-adda-7186.html>.

Autor: Petra Macků

Imprimatur: Matúš Škorík, Vojtěch Bahenský

Jazyková úprava: Lucie Gregůrková, Jakub Kopřiva, Veronika Maurerová, Iveta Zetochová

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO

Grafická úprava: Veronika Maurerová, Jakub Kopřiva

Nasázeno programem $\text{\LaTeX}$.

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky
pro potřeby XIX. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2013

Asociace pro mezinárodní otázky,

Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460

e-mail: summit@amo.cz

IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

Top partneři

Generální partner Modelu OSN

Hlavní partner Modelu OSN

Hlavní partner modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Embassy of Canada
Ambassade du Canada

Botschaft
der Bundesrepublik Deutschland
Prag

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky